

Nový případ Eiry Sjödinové!

Tove Alsterdal

CHŘTÁN

přeložila Jana Chmura-Svatošová

Argo

Tove Alsterdal

CHŘTÁN

přeložila Jana Chmura-Svatošová

Argo

Slukhâl

Czech edition © Argo, 2024

Copyright © Tove Alsterdal 2021

Published by agreement with Ahlander Agency

Translation © Jana Chmura-Svatošová, 2024

Cover art © Theodorik Rût, 2024

ISBN 978-80-257-4372-0 (váz.)

ISBN 978-80-257-4455-0 (e-kniha)

MALMBERGET, NORRBOTTEN

Tu noc se skalním podloží prohnalo mohutné zachvění, důlní otřes, který intenzitou převýšil ty obvyklé. Nadzvedl postele a ze skříněk vypadalo sklo a porcelán.

Když nastalo ráno, jakási stará žena údajně zatelefonovala důlní společnosti a požadovala, aby ji upřednostnili na seznamu osob a objektů určených ke stěhování. Sedmadvacetiletý otec rodiny měl udělat totéž, poté co vyšel na zahradu a zjistil, že tříkolka jeho dcerky je pryč. Někdo ji ukradl, pomyslel si a popadla ho zlost na zloděje a pobudy a rostoucí kriminalitu v městečku, ale pak uviděl trhlínu, která se na jeho pozemku otevřela, a pochopil, že se trojkolka zřítila přímo do útrob země.

To proto lidé opouštěli Malmberget bez ohlednutí, ačkoliv pak důvěrně známá místa měli už navždy postrádat.

Tommy Oja se o hodinu později nevzbudil otřesem, ale zvoněním telefonu. Šálek černé kávy, sendvič do ruky. Ještě zbývalo několik hodin, než vyjde slunce, reflektory auta prořezávaly temnotu. V posledním roce mnohé z pouličních lamp v městečku pohasly, některé byly úplně rozebrané. Tommy zabočil vzhůru k Hermelinu a zaparkoval u zábrany s výstrahou před nebezpečím zřícení. Několik starých dřevěných domů tam stále čekalo na přestěhování, stavby, z nichž dýchala staletá historie Malmbergetu, a měly proto být zachovány jako objekty obzvlášť vysoké hodnoty. On sám vyrostl v činžovním domě, který strhli už před mnoha lety. Co nadělat? Zábrany se příkrádaly stále blíž a dětství zmizelo, pohltil je obrovský kráter, kterému se říkalo Gropen, Jáma.

Tommy Oja se nenamáhal počkat na kolegu, který byl na cestě z Gällivare. Vzal klíče a fotoaparát a vešel dovnitř.

Z postele ho vyhnala pojistná událost. Pokud se při nočním otřesu rozbil porcelánový servis nebo spadl televizor s plochou obrazovkou, škodu musí nahradit švédská státní těžařská společnost LKAB, a ne dodavatel.

Stěhovací firma z těchto obydlí tak za měsíc vystěhuje nábytek a veškerý movitý majetek. Pak teprve začne skutečná práce, bude třeba vybagrovat zeminu kolem základů domu, vpravit pod něj palety a ocelové nosníky a zajistit komíny, aby se dům mohl dopravit na novou adresu. Tam si do něj lidé znovu nastěhují nábytek a zařízení, takže nebude ani znát, že se něco stalo. Kromě toho, že kouzelný výhled na Malmberget, kostelní věž a okolní svět hor nahradí smrkový les před lokalitou Koskullskulle.

Ti, kteří bydleli tady, byli šťastlivci, pomyslel si Tommy Oja, když procházel místnostmi a dokumentoval situaci. Vezmou si s sebou své domovy, nebo alespoň část toho, co činí domov domovem, ať už je to cokoliv.

Z knihovny vypadla sbírka knih. Na poněkud zažloutlé černobílé svatební fotografii prasklo sklo. Vyfotografoval škodu a zdálo se mu, jako by slyšel nářek svatebčanů, zíral na jejich tváře, vážné ve slavnostní chvíli snad někdy před sto lety. Prasklina se táhla přes krk muže, dělila nevěstinu tvář.

„Už toho nech, Tommy Ojo,“ napomenul hlasitě sám sebe.

Coby rodák z Malmbergetu se musel zdržet veškeré sentimentality. Lidský život je samá nahodilost, nic jiného nemá cenu si namlouvat. Neplakal nad ztracenými biografiy a kiosky, kde si koupil první obrázky hokejistů. Ruda se těžit musí a bez těžební společnosti by nebylo vůbec nic, městečko, pracovní příležitosti ani nesmírná bohatství, která vybudovala Švédsko, byly by tu pouhé sobí pastviny a neporušený svět hor, což by jistí lidé na jihu ve Stockholmu považovali za mimořádné, ti, kteří vysedávají v nóbl barech a nevěnují ani myšlenku tomu, kde má jejich blahobyť původ, že byl vylámán právě z té skály, kterou měl Tommy pod nohama.

A vtom se to ozvalo znovu. No tak sakra.

Neslyšel slova, jen tichý nářek, jako by hlasy setrvaly ve zdech.

„Ticho!“ zařval.

„S kým to tu mluvíš?“

Ve dveřích stál chlapec, mladý brigádník, kterého museli rychle přijmout, protože jednoho z chlapů postihla vyhřeznutá ploténka. Ve velmi nevhodný čas. Stěhovat domy byl prestižní úkol, nesmělo se nic pokazit. Sebemenší nesrovnalost a stěny mohly popraskat. Místní média budou celý proces bedlivě sledovat a obyvatelé Malmbergetu se shromáždí na kraji silnic.

Až se osada bude konečně stěhovat.

„Tak ty jsi vstal,“ konstatoval Tommy Oja. Znovu se vydal na schodiště vedoucí do horního patra.

Mladý muž znehybněl.

„Co to bylo?“ podivil se.

„Co jako?“

„Znělo to jako nějaké zvíře nebo tak něco.“

Tommy Oja zase sestoupil dolů.

„Ty to taky slyšíš?“ zeptal se.

„Do háje, snad tu někdo nezapomněl kočku, co myslíš?“

Vtom se ozvaly nárazy i v potrubí, slabé bušení. Oba stáli naprosto nehnutě a mlčeli. Tlumené zvuky se nesly kolem nich, vzdalovaly se, na chvíli utichly a pak se opět ozvaly s novou silou.

„Sklep,“ řekl mladík nakonec, „přichází to odtamtud.“

Tommy se prohraboval klíči, zkoušel jeden po druhém. Dveře se otevřely, zahnuté schodiště vedlo dolů do černočerné temnoty. Tam končilo u železných dveří s mohutnými panty. Zvuky tady nebylo slyšet, musely se nést jinými zdmi v domě, možná komínem. Žádný klíč do dveří nepasoval.

„Sakra,“ zaklel Tommy a otočil se, vystoupal ven jako první a mladíka měl v patách, když pomalu vyšli ven a vydali se kolem domu. Tam se to ozvalo znovu. Klekl si u sklepního okénka a rozsvítil

baterku. Světlo se odrazilo od okenní tabulky, až se mu udělaly mžítka před očima.

„Rozbij ho,“ radil mladík.

„Přece to tady hergot nemůžeme ničit.“

„Vždyť je to jen okno,“ namítl chlapec, „co na tom záleží?“

Mladí, pomyslel si Tommy Oja, když se vydal do auta pro nářadí a pak namířil hasákem na okenní tabulku, ale vždyť mají občas ztraceně pravdu.

Poslední střepy dopadly na kamennou podlahu uvnitř a rozhostilo se ticho. Tommy Oja si stihl pomyslet, že udělal chybu. V hlavě už si sumíroval obhajovací řeč před šéfem a mladík zatím popadl baterku a posvítil dovnitř. Dolů na podlahu to byly víc jak dva metry, to Tommy Oja věděl, byl u každého výpočtu a plánu, jak tento dům podepřít a zdvihnout. Okno bylo navíc příliš malé, než aby se jím protáhl člověk, pokud by náhodou někoho napadlo riskovat život kvůli ztracené kočce.

Mladík vykřikl a upustil baterku. Po čtyřech začal couvat, sunul se štěrkem, jako by chtěl po zadku dojet až do Gällivare, v očích hrůzu. V tu chvíli vyšlo nad horami ranní slunce a rozzářilo chlapcovy vlasy jako andělskou svatozář.

„Viděl jsi snad duchy?“

Tommy strčil ruku rozbitým oknem dovnitř a kuželem světla zapátral podél stěn. Bylo hrozné ticho. Slyšel vlastní tep a mladíkovu klení. Uvnitř byly krabice, skládací umělohmotné židle. Starý pingpongový stůl, na stěnách plakáty. Pak zahlédl pohyb. Ruce, které se zvedly, aby chránily obličej. Ten člověk napůl ležel, schoulený jako zvíře, a tiskl se ke zdi. Kolem dokola kusy lepenky a suť.

Tommy jen zíral a nebyl schopen pochopit, co vidí.

Brigádník za ním stále ještě skučel.

„Buď zticha!“ zařval Tommy.

Nyní se to opět jasně ozvalo, zvuk z rohu, který stoupal mezi cihlami a betonem, prorážel vzduch jako pilka na železo, křik uvězněného zvířete, který do světa lidí nepatřil, pocházel z doby, ještě než se člověk

stal člověkem a osvojil si slova, byl jako panika nemluvněte, když spatří světlo světa. Tommy Oja měl tři děti. Věděl, jak to v tu chvíli zní. Tohle bylo ale mnohem horší. Začal hledat po kapsách telefon, roztřesenou rukou navolil jednoduchou číselnou kombinaci tísňové linky a nesouvisle žádal, aby do Långa Raden poslali policii a sanitku. Musel adresu třikrát zopakovat, operátoři seděli v Umeå pět set kilometrů jižně odamtud, co ti můžou vědět o ulicích v Malmbergetu.

Pak se Tommy znovu sklonil k okénku a baterkou si posvítíl na obličej, aby muže uvnitř neoslnil.

„Za chvíli tu budou,“ řekl, volal dolů do tmy, ale odpovědi se nedočkal.

ÅDALEN ŘÍJEN

Eira Sjödinová právě balila kávové šálky do ručníků, když maminka začala první krabici zase vybalovat.

„Co to děláš, mami?“

„Myslím, že tohle nebude třeba.“

„Sama jsi přece řekla, že si s sebou chceš vzít knihy.“

Kerstin Sjödinová jich pár vrátila zpátky do knihovny na volná místa po těch, které spolu předtím vybraly.

„Z toho nic nebude,“ prohlásila, „to všechno je zbytečné. Bydlím tady tak lacino. Za dva tisíce korun měsíčně.“

Eira se svezla na židli, cítila se k smrti unavená. Procedura trvala už víc jak týden, bolestné vybírání věcí nashromážděných za celý život a snaha je zredukovat, aby se vešly do místnosti o osmnácti čtverečních metrech.

Alespoň třicetkrát se jí podařilo maminku přesvědčit, že se skutečně musí přestěhovat do domova pro seniory, a druhý den to opět bylo zapomenuto, někdy už po pouhých pár minutách. Poznamenala si, co Kerstin vybalila, aby to pak mohla opět zabalit. Večer, až maminka usne.

„Které obrazy máš nejraději?“

Na stěnách zůstaly světlé obdélníky po rámech, které tam visely odnepaměti. Lept s černobílými čarami, které zachycovaly řeku z dob, kdy se z vody zdvíhaly nakupené splavené kmeny, dětská kresba, kterou namaloval brácha, ještě než se Eira narodila. Máma, táta, dítě a slunce, které na ně svítí mohutnými žlutými paprsky.

A záclony. Z domu o dvou podlažích do místnosti s jediným oknem. A oblečení. Péče obce o seniory jistě nezahrnuje žehlení jemných halenek, pomyslela si Eira, když viděla, co Kerstin vybalila z kufrů, plody veškerého včerejšího přemlouvání, pečlivě složené,

a nyní se vrátí zase zpátky na ramínka. Kerstin byla stále poměrně mladá, jen lehce přes sedmdesát, když do ní zařala drápy demence. Eira viděla, jak staří byli ostatní, a uvažovala, jak dlouho potrvá, než se její okouzlující maminka smíří se životem v teplácích, možná v sukni na gumu, když bude čekat návštěvu.

Měly na to jen týden, pak domov místo postoupí někomu jinému, přesto Eira odpovéděla, když jí zazvonil mobil, nemohla odmítnout.

„Jak se máš?“ zeptal se August Engelhardt, když pro ni o čtvrt hodiny později přijel s hlídkovým vozem.

„Dobře, děkuju,“ odpověděla Eira.

August na ni kradmo pohlédl, zpomalil u nájezdu a usmál se způsobem, který přesahoval pouhý pracovní vztah.

„Už jsem ti řekl, jak jsem rád, že jsem zpátky?“ zeptal se.

August Engelhardt byl o pět let mladší, coby policejní asistent pořád ještě nováček, který se do Kramforsu vrátil po delší náhradní službě v Trollhättanu. Zřejmě si zkoušel rozličné kouty země a co mohou nabídnout.

„K čemu že to jedeme?“ zeptala se Eira.

„Zmizení. Muž v Nylandu, středního věku, podle dosavadních zjištění čistý trestní rejstřík.“

„Kdo to ohlásil?“

„Bývalá žena. Dcera studuje v Luleå a zavolala matce, když si začala dělat starosti. Uplynuly tři týdny.“

Eira na chvíli zavřela oči. Obrazy vozovky však setrvaly i za zavřenými víčky, a také myšlenky na zděděný prádelník, bude to tam teď přeplněné nábytkem? Brzy budou možná muset v pokoji kličkovat s vozíkem, někdy to postupuje tak zoufale rychle.

Pohřešovaný muž bydlel v Nylandu v bytě v osobním vlastnictví, hned za samoobsluhou Ica Rosen. Zastavili u seskupení dvoupatrových domů, které se mohly nacházet kdekoli ve Švédsku, anonymní, ale udržované. Správce nemovitosti, který je měl pustit dovnitř, se

opozdil, ale bývalá manželka už čekala u vchodu. V saku a brýlích s módními bílými obroučkami, s krátkým sestřihem, v němž měl každý vlaseček svoje místo.

„Už tři týdny se nikomu neozval,“ řekla Cecilia Runneová. „Hasse se umí chovat jako darebák, ale práci nikdy nezanedbal.“

„Jaké má zaměstnání?“

„Původně je herec, ale dělá od všeho trochu, aby vydělal peníze, to je nutné, když člověk bydlí tady. Jednodušší stavební práce, možná pečovatele, přesně nevím. Podle dcery měl minulý týden natáčet v Umeå. Hasse to vůbec neumí s penězi, ale nikdy by se nevykašlal na práci. Ne po loňském roce, kdy neměl sedm měsíců do čeho píchnout.“

Virus, který tak tvrdě udeřil na celý svět, kulturu, starší lidi. Epidemie dokonce odsunula stěhování do domova pro seniory na dobu, kdy se situace doma stala neúnosnou.

August zapisoval exmanželčiny informace.

Kdy se Hans Runne ozval naposledy, s kým se stýkal, trpěl někdy v minulosti duševními poruchami, měl problém s alkoholem?

„Je ve hře nějaká nová žena?“

„Ne, neřekla bych,“ odpověděla Cecilia Runneová, možná až příliš rychle. „Aspoň jsem o ničem takovém neslyšela.“ Pohledem přelétla dvůr, trávník pokrývalo spadané listí, před jedním vchodem stálo chodítko.

Dospělý muž, který se nedostavil do práce a nebere telefon, nebyl dokonce ani pro policii žádnou prvořadou záležitostí. Přijali oznámení, pomohli se zpřístupněním bytu, v nejhorším ho tam najdou mrtvého.

To byla nejpravděpodobnější varianta. Infarkt, mrtvice a tak dále. Sebevražda. Pokud ho nepostihla krize středního věku a nevydal se na túru do hor, což také nebyl žádný zločin.

„Jen aby neležel uvnitř,“ řekla žena, nyní jí už v hlase jasně zazněly obavy, „takových věcí se za poslední dobu stala spousta. Lidé

tak můžou zůstat týdny, jeden známý a další, o kterých jsme se dočetli. Nevím, jestli by s něčím takovým Paloma dokázala žít.“

„Paloma?“

„Naše dcera. Pořád mu volala a chtěla se sem rozjet z Luleå, ačkoli má zkouškové období. Řekla jsem jí, že to zařídím. Slíbila jsem jí, že se to vysvětlí.“

Správce nemovitostí dorazil a pustil je dovnitř. Hans Runne bydlel ve druhém patře. Překročili bílé obálky a reklamy, ucítili odér nevynesených odpadků, nebo jestli to bylo něco jiného? Předsín vedla rovnou do kuchyně. Ve dřezu stálo několik hrnků a sklenic, na pultu lahve od vína. Zápach vycházel ze sáčku na odpadky pod dřezem.

„Možná trochu moc pije,“ řekla bývalá manželka za nimi. „Mohlo se to zhoršit, co jsme se rozvedli. To ale nevím jistě.“

I obývací pokoj zel prázdnotou, několik sklenic a lahví stálo i tam, obří televize. Dveře do ložnice byly zavřené.

„Možná bude lepší, když počkáte v předsíni,“ navrhla Eira.

Žena si rukou zakryla ústa a s vyděšeným pohledem ucouvla k obýváku. August rozrazil dveře.

Oba zároveň vydechli.

Postel neustlaná, polštáře a pokrývky zmuchlané, ale žádný člověk tam nebyl. Současně si dřepli a podívali se pod postel. Nikde ani stopy po něčem abnormálním. Jen chlap, co nestele postel. Který si čte před spaním deníky Ulfa Lundella, jeden tlustý svazek ležel na nočním stolku, a soudě podle pryžového chrániče v otevřeném plastovém pouzdře ve spánku skřípe zuby. Vzduch odpovídal místnosti nevětrané po dobu více či méně tří týdnů, vydýchaný, ale ne nepříjemný.

Když se vrátili do kuchyně, Cecilia seděla zhroucená na jedné z židlí.

„Tohle přece nemůže dělat, jen tak zmizet a své dceři nic neříct. A pak mě tu nechá, abych se sama o všechno postarala. To je pro

Hasseho tak zatraceně typické, spousta řečí, ale když jde o odpovědnost za druhé...”

„Jak dlouho jste rozvedení?“ zeptala se Eira a otevřela lednici, slyšela, jak žena odpověděla cosi o třech letech a že ona opustila jeho.

Mléko prošlé před týdnem, sendvičová šunka okoralá na okrajích. Pokud se Hans Runne někam vydal dobrovolně, bylo to sotva plánované.

Cecilia Runneová se rozplakala, tiše a decentně.

„Já jsem na něj byla tak našťvaná,“ řekla, „a teď už je pozdě.“

Eira viděla, že August v hale zvedá reklamní noviny a prohlíží je, zjišťoval, jakého jsou data.

„To nevíme,“ řekla, „na jakékoliv vyjádření je ještě moc brzy.“

Fanom, Skadom a Undrom. Takové vesnice s nepochopitelnými jmény byly v lesích kolem Sollefteå všude. Tone Elvinová při vjezdu do Arlumu a Stöndaru zpomalila na třicet. Tam předtím ještě nikdy neodbočila. Vesnice se tak na mapě skutečně jmenovala, jako by se dvě menší obce kdysi spojily v jednu. Proč, to nevěděla, stejně jako nevěděla nic o lidech, co bydleli v Arlumu a Stöndaru, obcemi jen pomalu projížděla. Kolem úzké cesty stálo několik domů. Tu a tam některý vypadal neobydleně, ale žádný z nich nebyl dostatečně zchátralý na to, aby v ní vzbudil zájem. Pokračovala vzhůru ke staré huti, a když míjela Offer, rozbušilo se jí srdce.

Tak zlověstně to znělo, Offer, Oběť, a zároveň tak krásně.

Hledala zapomenuté pěšiny. Cesty, které lidé užívali před padesáti, možná sto lety a pak je ponechali osudu.

Tam, kde zahlédla zarostlou lesní pěšinu, zastavila a pověsila si na krk fotoaparát, starou leicu.

Les se kolem ní uzavřel. Zářijové vůně zeminy a nasycené přírody, smrt, co následuje po životě a je vzkříšena. Odkudsi vzlétl havran a plachtil vysoko nad ní, připojil se k němu další. Kdesi četla, že sledují medvědy, a znovu se jí rozbušilo srdce. Cože to má člověk udělat, pohlédnout medvědovi do očí, nebo ne?

Zářivé podzimní barvy nahradila neměnná temnota smrků a pak se objevila mýтина, dávná zahrada s listnatými stromy a keři, skutečně tam stál opuštěný dům. Tone se zajíkla, byl velkolepý, přesně takový hledala. Barva zcela oprýskala, fasáda se zbarvila došeda. Namířila na něj fotoaparát, brodila se vysokou travou. Zachytila minulost v hledáčku, smutek v tom, co bylo nenávratně pryč. Slunce si pohrávalo mezi listy, v jeho paprscích se zatřpytila pavučina.

A havrani se snesli na zem.